

Jungtinės studijų programos ir jų vertinimas 2010-2015 m.

Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimas Europoje

Jungtinės studijų programos¹ – Europos aukštojo mokslo erdvės (EHEA) skiriamasis ženklas. Jos kuriamos tam, kad skatintų tiek dėstytojų, tiek studentų mobilumą, palengvintų mokymąsi kartu bei atvertų platesnes bendradarbiavimo galimybes. Pagrindinė jungtinių studijų programų paskirtis – sudaryti studentams galimybes įgyti daugiau žinių, gebėjimų ir patirties, nei gali suteikti vienos institucijos vykdoma studijų programa. Šio tipo programos vykdomos siekiant suteikti galimybę skirtingų šalių studentams studijuoti, o dėstytojams dėstyti skirtingoje kultūrinėje ir akademinėje terpėje, perimti skirtingų šalių arba aukštųjų mokyklų gerąją studijų patirtį, skatinti tarptautinį tarpinstitucinį bendradarbiavimą, plėsti absolventų įsidarbinimo galimybes². Tačiau jungtinių studijų programų įgyvendinimas, kokybės užtikrinimas ir pripažinimas nėra lengvas uždavinys, todėl Europoje bandoma susitarti dėl bendrų, visiems priimtinių išorinio kokybės užtikrinimo nuostatų. Siekiant tai įgyvendinti Bolonijos paskesnės veiklos grupė sukūrė principus, kuriais turėtų būti vadovaujamasi rengiant, įgyvendinant ir vertinant jungtines studijų programas, netaikant papildomų nacionalinių kriterijų. Kokybės užtikrinimo agentūros ir socialiniai dalininkai taip pat dirbo kartu tam, kad sukurtų ir išbandytų skirtingus modelius, palengvinančius jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimą bei pripažinimą. Visų šių darbo grupių iniciatyva sukurtas dokumentas „Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimas Europoje“ ([European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes](#)), kuris 2015 metų gegužės 14-15 dienomis Jerevane vykusio Europos aukštojo mokslo erdvės už švietimą atsakingų ministrų susitikimo metu buvo patvirtintas.

Nauju Europiniu jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimo modeliu, paremtu Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis (ESG), nustatoma:

- **Taikymas skirtingose kokybės užtikrinimo sistemose (A dalis).** Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimas turi remtis šiame dokumente išdėstytomis jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimo Europos aukštojo mokslo erdvėje nuostatomis (B dalis). Jeigu bent vienoje iš programą įgyvendinančių valstybių yra privalomas studijų programos išorinis vertinimas, jam atlikti aukštosios mokyklos turi pasirinkti vieną agentūrą iš Europos kokybės užtikrinimo agentūrų registro (EQAR).
- **Jungtinių studijų programų kokybės užtikrinimo nuostatos (B dalis).** Akcentuojamas jungtinių studijų programų teisėtumo visose ją vykdančiose valstybėse aspektas. Studijų programos turi būti sudarytos studijų rezultatų pagrindu, kurie turi atitikti Europos aukštojo mokslo kvalifikacijų sandaros lygį. Programos įgyvendinimas, ištekliai, vidinis kokybės užtikrinimas turi būti pakankami studijų rezultatams pasiekti.
- **Jungtinių studijų programų išorinio kokybės užtikrinimo procedūra (C dalis).** Vertinimą atliekanti agentūra turi vadovautis šioje dalyje nustatytomis procedūromis (ESG 2 dalis) bei programą įvertinti pagal B dalyje aprašytas nuostatas. Pažymėtina, kad vertinimui atlikti turi būti sudaroma tarptautinė ekspertų grupė, kurios sudėtyje turi būti ekspertai bent iš dviejų šalių, kurių aukštosios mokyklos vykdo jungtinę studijų programą. Jungtinė studijų programa vertinama kaip visuma, nors vizitas paprastai turėtų būti tik į vieną studijų vykdymo vietą, tačiau jos vykdymą aptariant su visų programą vykdančių aukštųjų mokyklų atstovais.

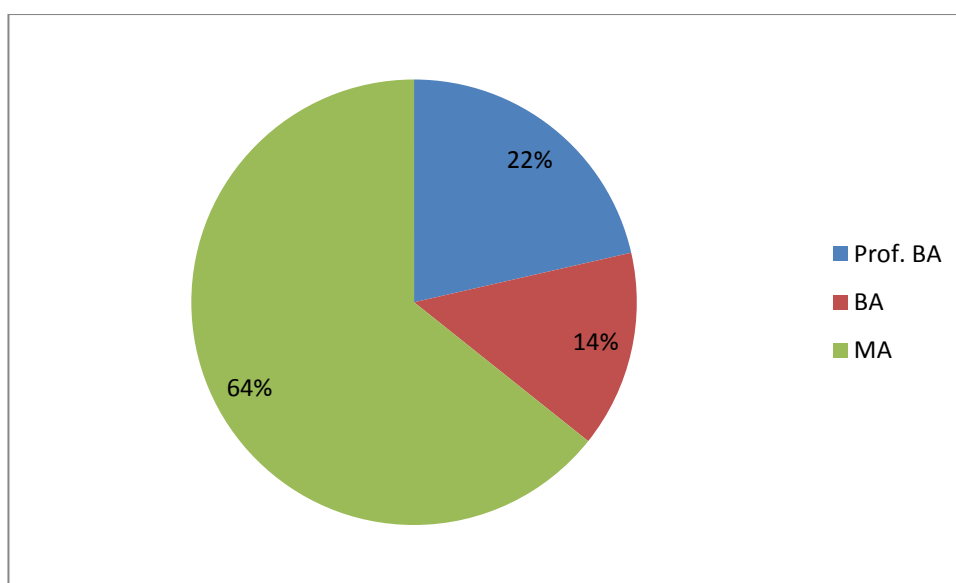
¹ **Jungtinės studijų programos** suprantamos kaip skirtingų aukštųjų mokyklų, priklausančių Europos aukštojo mokslo erdvės (EHEA) šalims, kartu rengiamos ir vykdomos studijų programos, kurias baigus išduodamas dvigubas arba jungtinis laipsnis.

² Jungtinių studijų programų bendrieji reikalavimai, patvirtinti Švietimo ir mokslo ministro 2014 m. vasario 3 d. Nr. V-65.

Šių naujų nuostatų ir principų taikymas jungtinėms studijų programoms bus aktualus tiek Europos aukštojo mokslo erdvės šalyse, tiek ir už jos ribų.

Jungtinės studijų programos Lietuvoje

Šiuo metu Lietuvoje įregistruotos ir akredituotos **42 jungtinės studijų programos**³ iš kurių 88 proc. (37 studijų programos) vykdomos su *užsienio aukštosiomis mokyklomis* ir 12 proc. (5 studijų programos) tarp *Lietuvos aukštųjų mokyklų*. Didžioji dalis jungtinių studijų programų vykdomos *universitetuose* – 79 proc. (33 studijų programos) ir likusi dalis *kolegijose* – 21 proc. (9 studijų programos). Pagal tipą ir pakopą jungtinės studijų programos pasiskirsčiusios taip: didžioji dalis, t.y. 64 proc. programų (27 studijų programos) vykdomos *antroje pakopoje (magistrantūra)*, 36 proc. – *pirmoje pakopoje*, iš kurių 22 proc. (9 studijų programos) yra profesinio bakalauro programos ir likę 14 proc. (6 studijų programos) – bakalauro programos (žr. 1 pav.).

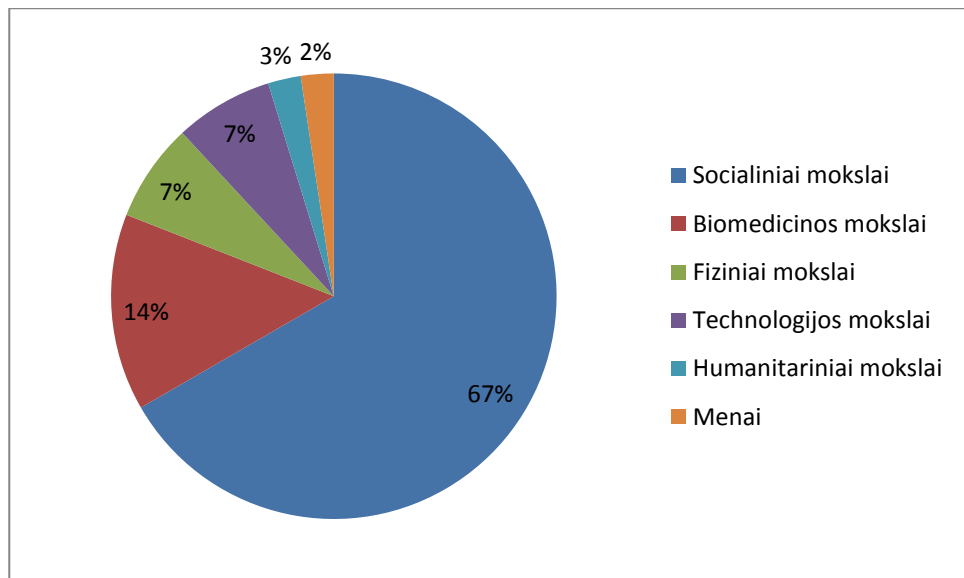

1 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal tipą

Didžioji dalis jungtinių studijų programų įregistruotos ir vykdomos **socialinių mokslų srityje** (67 proc., 28 studijų programos). Iš socialinių mokslų sričiai priklausančių krypčių, kuriose dažniausiai įregistruotos jungtinės studijų programos, galima būtų išskirti tokias kryptis kaip *Teisė, Ekonomika, Verslas ir vadyba, Socialinis darbas*⁴. Lyginant su kitomis sritimis **biomedicinos mokslų srityje** įregistruota šiek tiek daugiau jungtinių studijų programų (14 proc., 6 studijų programos) nei tokiose srityse kaip **fiziniai mokslai** (7 proc., 3 studijų programos) ir **technologijos mokslai** (7 proc., 3 studijų programos). **Humanitarinių mokslų** ir **Menų** srityse įregistruota tik po 1 studijų programą (žr. 2 pav.).

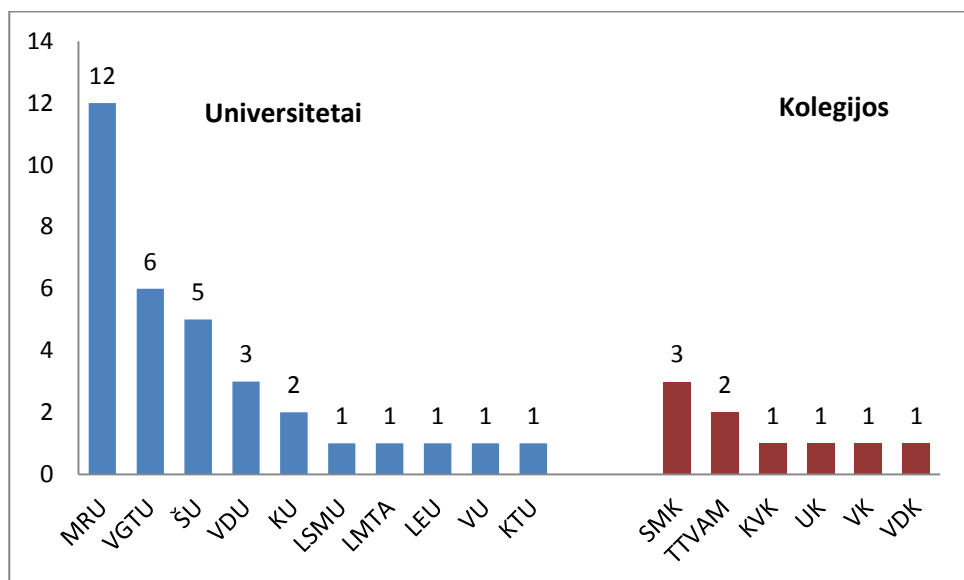
³ Remiamasi Studijų kokybės vertinimo centro 2016 m. sausio mėn. surinktais duomenimis.

⁴ Įregistruota bent po 2 studijų programas šiose išvardintose kryptyse.

2 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal sritį

Peržvelgus aukštąsias mokyklas, kurios vykdo jungtines studijų programas, matyti, jog didesnė dalis tokio tipo programų vykdomos šiuose universitetuose: Mykolo Romerio universitete (12 studijų programų), Vilniaus Gedimino technikos universitete (6 studijų programos), Šiaulių universitete (5 studijų programos) ir Vytauto Didžiojo universitete (3 studijų programos). Tarp kolegijų šiuo metu daugiausiai jungtinių studijų programų vykdo Socialinių mokslų kolegija (3 studijų programos) ir Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla (2 studijų programos). Likusiuose universitetuose ar kolegijose, kurios taip pat vykdo šio tipo studijų programas, jungtinių programų vykdoma po 1 ar 2 (žr. 3 pav.)⁵.

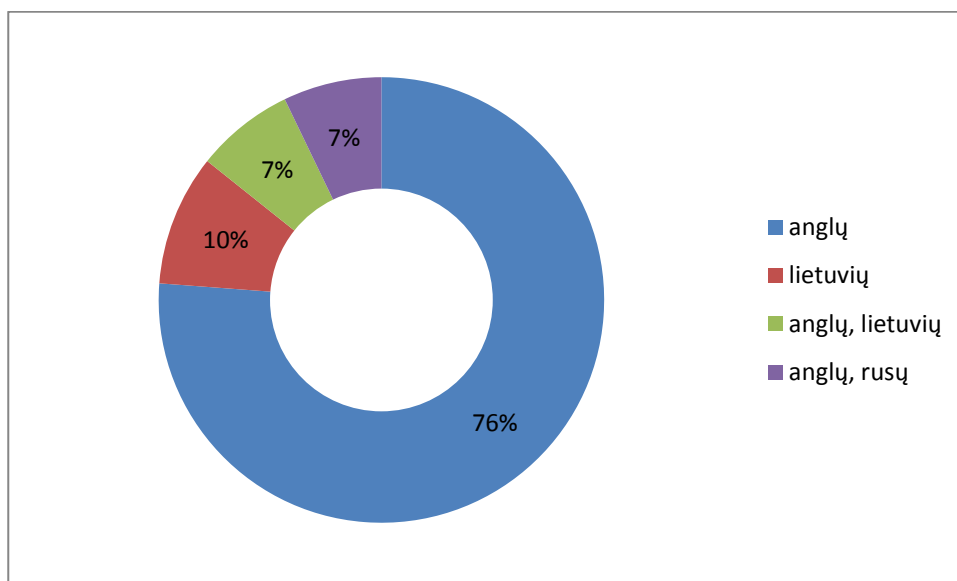

3 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal aukštąją mokyklą

Išanalizavus jungtinių studijų programų vykdymo ypatumus matyti, jog pagrindė tokio tipo programos, kurios rengiamos ir įgyvendinamos su užsienio aukštosiomis mokyklomis, vykdomos *anglų kalba* (76 proc.,

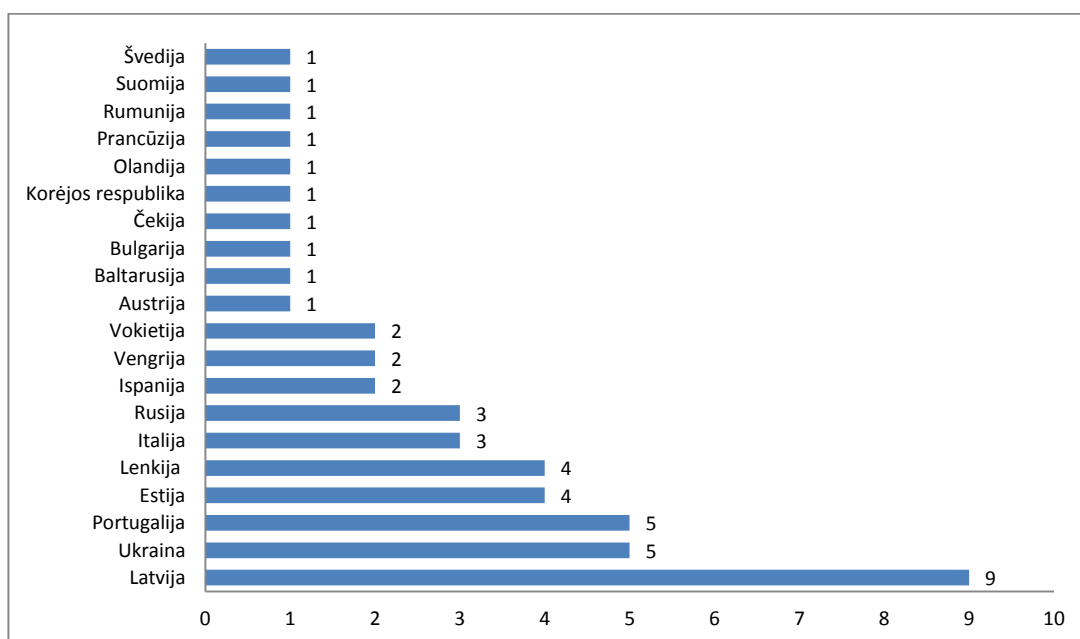
⁵ Pastebėta, jog aukštosios mokyklos, vykdančios jungtines studijų programas su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, tą pačią studijų programą priskiria savo institucijai, tačiau renkant statistinę informaciją šiai apžvalgai tokia jungtinė studijų programa skaičiuota kaip viena priskiriant ją tai institucijai, kuri teikė jungtinės studijų programos aprašą vertinimui ir akreditavimui, kaip pagrindinę.

32 studijų programos). Likusi dalis programų, vykdomų su užsienio aukštosiomis mokyklomis, dėstomos keliomis kalbomis: *anglų ir lietuvių* (7 proc., 3 studijų programos) arba *anglų ir rusų* (7 proc., 3 studijų programos). Beveik visos jungtinės studijų programos, kurios rengiamos ir įgyvendinamos tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų, vykdomos *lietuvių kalba* (10 proc., 4 studijų programos) (žr. 4 pav.).

4 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal vykdymo kalbą

Kaip jau buvo minėta aukščiau, didžioji dalis jungtinių studijų programų vykdomos su užsienio aukštosiomis mokyklomis. Šiuo metu Lietuvos aukštosios mokyklos vykdydamos jungtines studijų programas bendradarbiauja su aukštosiomis mokyklomis iš 20 skirtingų šalių (žr. 5 pav.). Didesnė dalis jungtinių studijų programų rengiamos ir įgyvendinamos su partneriais iš kaimyninių valstybių: 9 jungtinės studijų programos vykdomos kartu su Latvijos, 5 – su Ukrainos ir Portugalijos, 4 – su Estijos ir Lenkijos aukštosiomis mokyklomis⁶.

5 pav. Jungtinių studijų programų pasiskirstymas pagal šalį-partnerę

⁶ Jungtinė studijų programa gali būti rengiama ir įgyvendinama daugiau nei su viena aukštąja mokykla partnere.

Jungtinių studijų programų vertinimas ir akreditavimas

Bendruosiuose jungtinių studijų programų reikalavimuose (2014 m. vasario 3 d. Nr. V-65) nustatyta, jog jungtinės studijų programos rengiamos, vertinamos ir (arba) akredituojamos, įteisinamos ir vykdomos aukštųjų mokyklų partnerių šalių teisės aktų nustatyta tvarka. Jungtinė studijų programa pradedama vykdyti, kai ji yra įteisinta visose aukštųjų mokyklų partnerių, vykdančių jungtinę studijų programą, šalyse.

Jungtinės studijų programos mūsų šalyje pradėtos vertinti ir akredituoti 2008 m. Žemiau pateiktoje lentelėje (žr. 1 lentelę) pateikiama **naujų jungtinių studijų programų** akreditavimo statistika pagal metus, kurių vertinimą atliko Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – Centras). Lentelėje matyti, jog kiekvienais metais šių programų skaičius augo ir savo viršūnę pasiekė 2014 m., kada buvo akredituota net 20 naujų jungtinių studijų programų.

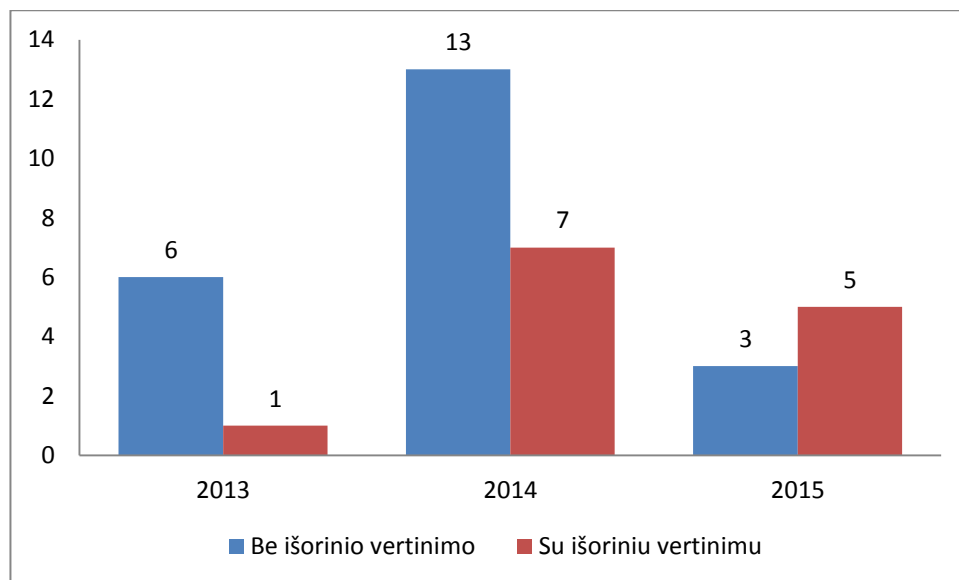
Vertinimo metai	2008-2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Vertinimui pateiktų naujų studijų programų skaičius	3	1	3	0	7	20	8

1 lentelė. 2008-2015 m. vertinimui pateiktų naujų studijų programų skaičius

Iki 2011 m. rugpjūčio mėn. visos ketinamos vykdyti studijų programos ir jų atitiktis bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams buvo vertinamos pasitelkiant išorinius ekspertus. Priklausomai nuo to, ar programa atitiko teisės aktų reikalavimus, ar ne, buvo priimamas sprendimas programą akredituoti arba neakredituoti. Priėmus sprendimą programos neakredituoti, aukštoji mokykla, galėjo pataisyti programos aprašą ir teikti jį Centrai pakartotiniam vertinimui. Tuo laikotarpiu buvo gautos ir akredituotos 7 jungtinės studijų programos: 2008-2009 m. – akredituotos 3 jungtinės studijų programos, 2010 – 1 jungtinė studijų programa ir 2011 m. – 3 programos.

Nuo 2011 m. rugpjūčio mėn. ketinamos vykdyti studijų programos vertinamos ir akredituojamos pagal 2011 m. liepos mėnesį Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintą tvarką⁷. Sprendimai dėl ketinamų vykdyti studijų programų akreditavimo priimami atlikus supaprastintą programos vertinimą arba atlikus išsamų ekspertinį programos vertinimą pasitelkiant ekspertus. Didžioji dauguma naujų jungtinių studijų programų 2013 – 2014 m. buvo akredituotos atlikus supaprastintą vertinimą ir nustačius, kad pateikti visi dokumentai yra tinkamai įforminti, kad programos apimtis atitinka teisės aktų reikalavimus, kad numatoma suteikti kvalifikacija atitinka Kvalifikacinių laipsnių sąrašą, kad studijų sritis, kryptis ir šaka (jeigu yra), kuriai programa priskiriama, atitinka Studijų sričių ir kryptių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąrašą. 2015 m. 5 ketinamos vykdyti jungtinės studijų programos buvo akredituotos atlikus išsamų išorinį vertinimą ir likusios 3 programos akredituotos be išorinio vertinimo (žr. 6 pav.). Dažniausiai pasitaikanti priežastis, dėl ko ketinamoms vykdyti jungtinėms studijų programoms prireikė išorinio vertinimo buvo ta, jog per paskutinius 3 metus aukštosios mokyklos turėjo neigiamai įvertintų ir neakredituotų arba vertinimui nepateiktų vykdomų studijų programų, kurios buvo tos pačios krypties ir pakopos, kaip ir tų aukštųjų mokyklų teikiamos ketinamos vykdyti studijų programos.

⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. V-1487 patvirtintas Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas (Žin., 2011, Nr. 100-4702).

6 pav. Naujų jungtinių studijų programų vertinimas 2013-2015 m.

Iš visų šiuo metu **vykdomų jungtinių studijų programų** iki 2015 m. pabaigos išoriškai įvertintos buvo 6 programos, 1 programos akreditavimo terminas pratęstas dėl kryptių vertinimo.⁸ 2012 m. akredituota 1 vykdoma jungtinė studijų programa, 2013 m. – 3 programos ir 2014 m. – 2 programos. Išoriškai įvertintų šio tipo programų vertinimas pasiskirstė taip: 2 jungtinės studijų programos akredituotos 6 metams, 3 programos – 3 metams ir 1 programa – neakredituota. Likusių programų vertinimas numatomas šiais arba ateinančiais metais, nes dauguma jų akredituotos iki 2016 – 2018 m.

Reikėtų pažymėti, kad organizuojant vykdomų jungtinių studijų programų vertinimą Centras rėmėsi JOQAR⁹ projekto patirtimi ir visais atvejais kreipėsi į užsienio kokybės užtikrinimo agentūras siūlydamas bendradarbiauti ir kartu atlikti išorinį programos vertinimą, tačiau šios agentūros nei karto neišreiškė noro prisidėti prie vertinimo. Atskirais atvejais agentūros pasiūlė ekspertus iš savo šalies, kurie galėtų dalyvauti tokios programos vertinime. Atlikus išorinį jungtinės programos vertinimą su ekspertų parengtomis vertinimo išvadomis visada buvo supažindintos ir užsienio kokybės agentūros paliekant teisę joms apsispręsti dėl vertintos programos akreditavimo. Išsamesnių duomenų, ar kokybės agentūros pasinaudojo šiomis jungtinių studijų programų vertinimo išvadomis, Centras neturi.

Jungtinių studijų programų vertinimui buvo sudaromos tarptautinės ekspertų grupės. Kiekvienoje ekspertų grupėje buvo specialistai iš kiekvienos šalies, kurios aukštoji mokykla, kaip partnerė įgyvendina jungtinę studijų programą. Tokiu būdu buvo užtikrinamas atsižvelgimas į kiekvienos šalies nacionalinį kontekstą įgyvendinant jungtinę studijų programą.

Išanalizavus jungtinių studijų programų vertinimo išvadas galima daryti išvadą, kad tokio tipo programos yra reikalingos ir gerai vertinamos tarptautinių ekspertų, kadangi jos skatina aukštųjų mokyklų bendradarbiavimą ne tik šalies viduje, bet ir už jos ribų, o studentams, pasirinkusiems jungtinę studijų programą, siūlomos didesnės galimybės ir perspektyvos nei studijuojant vienoje aukštojoje mokykloje. Ekspertų teigimu, jungtinės studijų programos, tai galimybė studentams gauti gilesnių žinių, įvairesnės patirties, o dėstytojams ir tyrėjams – plačiau tyrinėti juos dominančią sritį. Studijuojant tokio tipo

⁸ Remiantis Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. ISAK-1652, 25.5. p. Studijų programos akreditavimo terminas gali būti pratęstas kai programos akreditavimo terminą būtina pratęsti tam, kad tokia studijų programa būtų vertinama kartu su kitomis tos pačios krypties (ar kryptių grupės) studijų programomis.

⁹ http://ecahe.eu/w/index.php/Assessment_Framework_for_Joint_Programmes_in_Single_Accreditation_Procedures

programose taip pat užtikrinamas didesnis studentų ir dėstytojų mobilumas, tobulėja studijuojančių užsienio kalba, prieinami gausesni bibliotekos ir kiti aukštųjų mokyklų materialieji ištekliai. Kadangi jungtinėse studijų programose dėsto užsienio šalių dėstytojai, tai didina studijų programų tarptautiškumą.

Kad ir kaip teigiamai ekspertai vertina jungtines studijų programas, visgi buvo išsakyta ir tam tikros kritikos įgyvendinant tokio tipo studijų programas. Apibendrinus ekspertų parengtas išvadas galima būtų išskirti dažniausiai minėtas tokias problemines sritis kaip atitiktis teisės aktų reikalavimams neužtikrinimas, nepakankama informacija apie kitose šalyse naudojamas studijų pasiekimų vertinimo sistemas ir vertinimo metodus, problemos administruojant tokio tipo studijų programas, neaiškūs santykiai su partneriais, nepakankamas studentų judumas, apgyvendinimo ir paramos studentams trūkumas, aukštas nubyрėjusių studentų skaičius, nevienodos sąlygos dėstytojų profesiniam tobulėjimui, ne visada tarpusavyje suderinami studijų programos tikslai, numatomi studijų rezultatai ir programos turinys. Ekspertai kėlė klausimą ir dėl jungtinių studijų programų tvarumo: daugelis tokio tipo programų buvo parengtos pasinaudojus Europos Sąjungos paramos fondų lėšas įgyvendinant įvairius projektus, tačiau pasibaigus šiems projektams aukštosios mokyklos patiria sunkumų vykdant jungtines studijų programas dėl didelių finansinių poreikių, kurių nėra kaip kompensuoti.

Pasitaikė atvejų, kai vertinant vykdomą studijų programą paaiškėjo, jog studijų programa, kaip jungtinė, nėra įteisinta visose šalyse, su kurių aukštosiomis mokyklomis buvo pasirašyta jungtinės studijų programos įgyvendinimo sutartis. Kaip paaiškėjo vėliau, pagrindinė priežastis buvo ta, jog ne visose šalyse yra numatyta teisinė galimybė vykdyti jungtines studijų programas su kitų šalių aukštosiomis mokyklomis. Be to, pastebėta, kad skirtingose šalyse nustatytas teisinis studijų reglamentavimas, skirtingi studijų programų akreditavimo terminai, nusistovėjusios tradicijos kai kada apsunkina programos atitikimo nustatytiems reikalavimams klausimą. Tad galima konstatuoti, kad kai kuriais atvejais aukštosios mokyklos paskuba susitarti dėl studijų programos įgyvendinimo prieš tai išsamiai neišsiaiškinusios visų teisinių galimybių ir kitų aspektų.

Ekspertai vertinę jungtines studijų programas rekomenduotų užtikrinti nuotolinę visų lygių komunikaciją tarp bendrą studijų programą įgyvendinančių aukštųjų mokyklų partnerių, geriau apsvarstyti šių studijų programų finansavimo klausimus užtikrinant paramą visiems studentams, peržiūrėti priėmimo į jungtinę studijų programą reikalavimus. Visoms aukštosioms mokykloms vykdančioms jungtinę studijų programą patariama turėti bendrą, visos programos įgyvendinimą apimančią ir veikiančią vidinę kokybės užtikrinimo sistemą, kuri būtų nuolat peržiūrima ir tobulinama bei į programos vadybą siūloma aktyviai įtraukti socialinius partnerius. Aukštajai mokyklai prieš apsisprendžiant pradėti vykdyti jungtinę studijų programą ekspertai pataria atlikti išsamią tokių studijų poreikio analizę bei surinkti kitą informaciją, įrodančią studijų programos reikalingumą.

Nors ir neabejojama, kad jungtinės studijų programos tai galimybė tiek studentams, tiek dėstytojams išvykti į kitą aukštąją mokyklą pasisemti naujų žinių ir pasidalinti savo turima patirtimi, tačiau ekspertai atkreipė dėmesį ir ne kartą paminėjo, jog reikėtų užtikrinti didesnį studentų ir dėstytojų judumą. Tokio tipo programos negali būti dėstomos tik nuotoliniu būdu, pabrėžia ekspertai.

Jungtinės studijų programos aukštųjų mokyklų akimis

2016 m. sausio 11-27 d. siekiant išsiaiškinti aukštųjų mokyklų požiūrį į jungtinių studijų programų kūrimą bei vykdymą, sunkumus, su kuriais susiduriama, aspektus į kuriuos reikėtų atkreipti dėmesį rengiant ir įgyvendinant jungtines studijų programas, Centras siuntė klausimyną visoms Lietuvoje studijas vykdančioms

aukštosioms mokykloms. Iš 45 aukštųjų mokyklų savo atsakymus pateikė 18 institucijų, kurių dalis vykdo jungtines studijų programas. Kadangi ne visos aukštosios mokyklos atsakė į Centro siųstą klausimyną apie jungtines studijų programas, todėl nėra galimybės pristatyti visų jungtines studijų programas vykdančių Lietuvos aukštųjų mokyklų nuomonių, o žemiau pateiktoje apžvalgoje remiamasi tik apklausoje dalyvavusių aukštųjų mokyklų apibendrintais atsakymais.

Paprašytos nurodyti, **kiek jungtinių studijų programų vykdo** savo institucijoje bei jų rūšį, programos valstybinį kodą visos aukštosios mokyklos pateikė šią informaciją. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Centras nevertina doktorantūros studijų, todėl informacija apie jungtines doktorantūros studijas nebuvo įtraukta ir analizuota, nors aukštosios mokyklos pildydamos klausimyną tokią informaciją teikė. Kita pastebėta tendencija buvo ta, kad aukštosios mokyklos, vykdančios jungtines studijų programas su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, buvo linkusios tą pačią studijų programą priskirti savo institucijai, tačiau renkant statistinę informaciją šiai apžvalgai jungtinių studijų programų skaičius skaičiuotas atsižvelgiant į tai, kuri aukštoji mokykla teikė jungtinės studijų programos aprašą vertinimui ir akreditavimui, kaip pagrindinę. Kelios aukštosios mokyklos nurodė, kad jos nevykdo jungtinių studijų programų, tačiau iš Centro surinktos informacijos žinoma, kad tokios programos yra registruotos ir akredituotos.

Kadangi ne visos apklausoje dalyvavusios aukštosios mokyklos šiuo metu vykdo jungtines studijų programas Centras teiravosi, **ar jos planuoja kurti jungtines studijų programas 2016 m.** Dauguma institucijų, tiek tos kurios šiuo metu vykdo jungtines studijų programas, tiek ir tos, kurios neturi tokio tipo programų, planuoja tą daryti 2016 m. ir ateityje. Iš visų apklausoje dalyvavusių institucijų 9 aukštosios mokyklos planuoja rengti jungtines programas, 6 aukštosios mokyklos neplanuoja, nes tokio tipo programas labai sudėtinga ir nuostolinga įgyvendinti. 3 institucijos neįvardino savo planų, nes šiuo metu vykdo jungtines studijų programas. Aukštosios mokyklos, planuojančios jungtines programas, šiuo metu yra pasirengimo stadijoje: turi pasirenę programos koncepciją, derina veiksmų planą su partneriais – užsienio universitetais arba vis dar ieško galimybių kurti ir vykdyti jungtines programas. Yra svarstymų rengti ne jungtinę studijų programą, bet tarptautinę bendrąją studijų programą (*international collaborative programme*) arba sudvejintą studijų programą (*twinning study programme*). Kai kurios aukštosios mokyklos neplanuoja jungtinių studijų programų su užsienio universitetais, tačiau svarsto galimybę tokias programas rengti su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis.

Centras teiravosi aukštųjų mokyklų, **kas, jų nuomone, skatina kurti jungtines studijų programas.** Pasak aukštųjų mokyklų, jungtinė studijų programa atveria geresnes įsidarbinimo, karjeros galimybes absolventams, o dėstytojams – galimybę bendradarbiauti su savo ar kitos srities specialistais, dalintis patirtimi ir idėjomis. Tokio tipo programos taip pat patrauklesnės ir konkurencingesnės tarp studentų lyginant su įprastomis, kadangi jungtinių studijų programų poreikį pabrėžia darbdaviai, be to, studijuojant jungtinėje programoje didesnė galimybė išmokti užsienio kalbų, įgyti komunikacinių įgūdžių studijuojant multikultūrinėje aplinkoje ir atliekant praktikas užsienio įmonėse. Išskirtina jungtinėse programose ir tai, jog studentams suteikiama galimybė įgyti platesnį išsilavinimą ir gauti du ar daugiau diplomų: Lietuvos ir užsienio aukštųjų mokyklų. Institucijos džiaugiasi surinktu teigiamu grįžtamuoju ryšiu apie programos poreikį ir vykdymą tiek iš darbdavių, tiek ir iš tarptautinių partnerių. Paminėtas ir bendradarbiavimas su kitomis aukštosiomis mokyklomis, kas padeda stiprinti ryšius, didinti savo institucijos žinomumą ir tarptautiškumą (prestižas ir reputacija) bei galimybę pasinaudoti jungtinėms studijų programoms, mobilumui skirtu finansavimu, ES fondų lėšomis. Nuolat auganti aukštųjų mokyklų konkurencija ir siekis pritraukti studentus ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio taip pat prisideda prie tokio tipo programų kūrimo. Bendrai pripažįstama, kad jungtinės studijų programos – aukštos studijų kokybės siekis ir akivaizdi nauda tiek studentams, tiek dėstytojams, tiek administracijai, tiek ir apskritai visai aukštajai mokyklai, kadangi bendrai sutelkiamos žinios, gebėjimai ir kiti ištekliai.

Kadangi ne visos aukštosios mokyklos vykdo jungtines studijų programas buvo teirautasi, **kokie yra pagrindiniai motyvai nevykdyti tokio tipo programų.** Aukštųjų mokyklų nuomone, tai yra sudėtingas administracinis procesas, reikalaujantis nemažų investicijų ir žinių (veiksmų ir interesų derinimas tarp partnerių, programos įteisinimas kiekvienoje šalyje – partnerėje, tarptautinio jungtinio studijų programos komiteto veiklos organizavimas, studijų kokybės stebėseną skirtingose šalyse, bendros baigiamųjų darbų vertinimo komisijos veiklos organizavimas ir kt.). Tokių programų vykdymas sąlygoja papildomus kaštus, susijusius su bendradarbiavimu tarp partnerių (programos judumui ir studentų apgyvendinimui užtikrinti reikalingos didelės lėšos, nepakankamas valstybinis finansavimas ir kt.). Pabrėžiamas ir neužtikrintumas dėl tęstinumo, kadangi studentų ir dėstytojų mobilumas sudaro papildomus kaštus, todėl jungtinių studijų programų gyvybingumas yra stipriai priklausomas nuo išorės finansavimo. Daugelis aukštųjų mokyklų minėjo problemas, kylančias dėl skirtingų nacionalinių teisės aktų reikalavimų suderinimo programų įsteigimui ir vykdymui bei tai, kad sudėtinga parengti tokias studijų programas, kurios atitiktų kelių aukštųjų mokyklų poreikius ir nepakenktų esamų programų rentabilumui. Per mažas patrauklumas užsienio partneriams ir studentams atvykti į regioną taip pat motyvas nevykdyti jungtinių studijų programų, teigė aukštosios mokyklos. Kitos aukštosios mokyklos jaučiasi dar nepasiruošę kurti ir vykdyti jungtines programas, kadangi neturi patirties šioje srityje, tačiau norėtų tą daryti ateityje.

Paklaustos, **kokie yra pagrindiniai jungtinių studijų programų vykdymo privalumai,** aukštosios mokyklos neretai nurodė tuos pačius teiginius kaip ir atsakant į klausimą, kas skatina kurti jungtines studijų programas. Pasak aukštųjų mokyklų atstovų, pagrindiniai jungtinių studijų programų vykdymo privalumai yra pasidalinimas patirtimi ir bendradarbiavimas (kai viena aukštoji mokykla dėl žmogiškųjų ar materialųjų resursų yra nepajėgi įgyvendinti aukšto lygio programą ir parengti specialistus, turinčius specifinių, „nišinių“ gebėjimų, pvz. institucija neišgali nusipirkti visos pažangiausios įrangos, tačiau būtų galima kooperuotis tarpusavyje ir dalintis turimais ištekliais); didėjantis studijų tarptautiškumas ir tarpkultūrinių kompetencijų įgijimas (studentai turi galimybę mokytis skirtingose institucijose, gauti daugiau įvairių žinių ir praktinės patirties iš skirtingų šalių praktikų, įgyti tarpkultūrinės patirties); galimybė dėstytojams plėsti profesinių ryšių tinklą (dėstytojai bendradarbiauja mokslo ir tyrimų srityse); galimybė tiek studentams, tiek ir dėstytojams mokytis ar tobulinti užsienio kalbos žinias; tarpdisciplininis bendradarbiavimas (pvz. socialiniai ir technologijos mokslai); geriau tenkinami Lietuvos ir tarptautinės darbo rinkos poreikiai; galimybė aukštajai mokyklai pritraukti daugiau studentų bei būti konkurencingesniems studijų programų pasiūloje; taip pat tai pridėtinė vertė studentui, kadangi įgyjamas jungtinis diplomats. Aukštosios mokyklos neretai nurodė, kad didelis privalumas yra studentų ir dėstytojų mobilumas, tačiau mobilumas minimas ir prie sunkumų su kuriais susiduria aukštosios mokyklos vykdydamos jungtines studijų programas.

Nors aukštosios mokyklos išvardino nemažai jungtinių studijų programų vykdymo privalumų, tačiau dauguma pripažino, kad **susidūrė ir su sunkumais rengiant jungtines studijų programas.** Savo atsakymuose aukštosios mokyklos minėjo, kad ypatingai yra painus jungtinių studijų programų reglamentavimas, o švietimo sistemų, teisinės bazės skirtumai bei neatitikimai apsunkina jungtinių studijų programų rengimą ir įgyvendinimą. Nemaža dalis aukštųjų mokyklų taip pat pastebi, jog sudėtinga įregistruoti jungtinę studijų programą dėl egzistuojančios skirtingos registravimo ES valstybėse tvarkos, bet to sunku suderinti atskirų šalių aukštųjų mokyklų studijų proceso įgyvendinimo tvarką bei praktikų organizavimą. Aukštosioms mokykloms trūksta susistemintos informacijos apie jungtinių programų rengimo eigą ir aiškumo metodikose (nepakankamai apibrėžtas jungtinių studijų programų rengimas ir įgyvendinimas), nepakanka rekomendacinės literatūros bei mokymų šia tema ir apskritai nėra daug gerosios nacionalinės patirties kalbant apie jungtines studijų programas. Susidurta su sunkumais ir renkantis partnerius jungtinei studijų programai (egzistuojantys skirtumai tarp šalių partnerių kaip teikiamas laipsnis, studijų apimtis ECTS, suteikiama profesinė kvalifikacija, praktinio mokymo apimtis studijų programose, studijų vertinimo sistema ir kt.), be to keblumų kelia ir „gerųjų“ partnerių paieška, nes tokio tipo studijas norisi vykdyti su aukštą

reputaciją turinčiomis aukštosiomis mokyklomis, tačiau jos nelinkusios bendrauti su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, todėl tokių programų rengimas galimas tik pasinaudojus asmeniniais ryšiais (pvz. profesoriai turi platų ratą tarptautinių kontaktų). Renkantis partnerius jungtinei studijų programai ypatingai svarbu atkreipti dėmesį ir į aukštosios mokyklos tipą, t.y., aukštoji mokykla turi turėti teisę vykdyti tos pačios pakopos ir rūšies studijas. Centro praktikoje yra pasitaikę atvejų, kai buvo pasirinkti partneriai neturintys teisės ir galimybės vykdyti tokio pat tipo ir lygmens studijų programų, arba skirtingose šalyse programos buvo įteisintos kaip skirtingo tipo studijų programos jas baigusiems suteikiančios skirtingas teises. Dėl šių priežasčių tokių programų absolventams vėliau gali kilti sunkumų nusprendus tęsti studijas ar užsiimti tam tikra profesine veikla. Ne mažiau svarbus veiksnys trukdantis rengti jungtines studijų programas yra ir nepakankamas finansavimas, nes tokio tipo programų kūrimas ir palaikymas bei studentų ir dėstytojų mobilumas reikalauja papildomų išteklių. Dauguma aukštųjų mokyklų pripažino, kad pradėti rengti jungtinę studijų programą užima labai daug laiko, ilgai trunka derinimas, reikalingi studijų projektavimo, administravimo gebėjimai bei geros užsienio kalbos žinios.

Kalbėdamos apie **sunkumus** su kuriais **susiduria įgyvendindamos jungtines studijų programas** aukštosios mokyklos taip pat minėjo, jog sudėtingas yra tokių programų koordinavimas ir administravimas, kadangi kiekviena institucija turi savo nustatytą tvarką (skiriasi studijų apskaita, studijų informavimo sistemos, studijų kokybės stebėsenos užtikrinimas ir kt.). Be to dauguma jungtinių studijų programų buvo rengtos projektų rėmuose, tačiau pasibaigus projektui iškyla studijų finansavimo problema. Itin brangus jungtinių studijų programų įgyvendinimas sąlygoja ieškoti papildomų finansavimo formų ir apsunkina programų vykdymą (mobilumo kaštai studentams, t.y. kelionės, apgyvendinimo ir pragyvenimo išlaidos riboja stojančiųjų iš mažiau pasiturinčių šeimų galimybes rinktis jungtinę studijų programą, o mobilumas jungtinėse studijų programose yra privalomas elementas). Įvertinus jungtinės studijų programos kaštus, atskirų šalių gyventojų pragyvenimo lygį, susisiekti galimybes bei socialinę-kultūrinę aplinką, galima daryti išvadą, kad jungtinės studijų programos realizavimo kaštai tiek institucijai, tiek studentui yra daug didesni negu kitų programų. Kitas paminėtas sunkumas – studentų iš užsienio integravimas ir nesutarimai (!) tarp skirtingų šalių studentų (sudėtinga užtikrinti, jog studentai pakankamai greitai adaptuotųsi prie bendrosios studijų tvarkos atskirose institucijose dėl egzistuojančių tarpkultūrinių skirtumų, skirtingo lygio kalbinių žinių ir įgūdžių bei jų motyvacijos). Tiek rengiant jungtines studijų programas, tiek ir jas vykdant aukštosioms mokykloms sudėtinga organizuoti studijų procesą bei užtikrinti vienodą studijų kokybę abiejose jungtinę programą įgyvendinančiose institucijose, kadangi skiriasi institucijų turimi ištekliai: materialioji bazė bei dėstytojų kompetencijos. Reikėtų paminėti ir tai, jog vykdant jungtines studijų programas aukštosios mokyklos susiduria su studentų „nubyrėjimo“ problema (jungtinėje programoje studentai patiria daugiau finansinių sunkumų ir kitų iššūkių, todėl studentų „nubyrėjimas“ tokioje programoje yra didesnis nei įprastai), sudėtingesne stojančiųjų atranka (paraiškas teikia studentai iš labai skirtingų pasaulio šalių su labai skirtingomis švietimo ir vertinimo sistemomis. Vertinant atrankos dalyvius reikia daugiau profesionalios pagalbos konvertuojant pažymius į lietuviškąją sistemą, skaičiuojant vidurkius ir pan.), terminų ir datų suderinimo sunkumais (jungtines studijų programas vykdančiose institucijose skiriasi semestro pradžios ir pabaigos datos, egzaminų laikas, darbų pridavimo terminai, kas kelia problemų pildant informaciją universitetų sistemose, išduodant pažymas studentams).

Pasak aukštųjų mokyklų rengiant ir įgyvendinant jungtines studijų programas **verta atkreipti dėmesį** į skirtingų šalių teisinį studijų reglamentavimą, nacionalinius teisės aktus, studijų finansavimo taisykles bei galimybes, taip pat į glaudų nuolatinį akademinio ir administracinio personalo bendradarbiavimą (rengimo ir įgyvendinimo etapuose). Ne mažiau svarbus aspektas – aukštosios mokyklos partnerės atsakingas pasirinkimas, kadangi jungtinės studijų programos populiarumui įtakos turi ir šalis, kurioje yra partnerinė institucija, jos galimybės (turimi intelektualūs ir materialieji resursai) ir suinteresuotumas vykdyti tokią programą. Reikėtų taip pat atkreipti dėmesį ir į detalų sutarties parengimą, atsakomybių tarp institucijų

pasiskirstymą, studentų judumo plano sudarymą ir finansavimo šaltinių numatymą, praktikų organizavimą, baigiamųjų darbų gynimo tvarką komisijoje, studijų kokybės užtikrinimo stebėseną. Aukštųjų mokyklų teigimu, svarbu iš anksto detaliai formalizuoti visus jungtinės studijų programos įgyvendinimo aspektus: išsiaiškinti akademinius, administracinius ir finansinius klausimus bei įtraukti daugiau negu vieną užsienio šalį į jungtinės studijų programos rengimą (pvz. rengti trišalę jungtinę studijų programą), kadangi trišalis jungtinės studijų programos pobūdis sąlygoja didesnį tarptautiškumą ir studijų programos patrauklumą stojantiesiems, taip pat mažesnę priklausomybę nuo vienos užsienio šalies.

Centras teiravosi aukštųjų mokyklų, **kokios konkrečios metodinės ar konsultacinės paramos dėl jungtinių studijų programų rengimo ir vykdymo jos norėtų**. Aukštosios mokykloms būtų naudinga gauti daugiau metodinių rekomendacijų bei konsultacijų dėl jungtinių studijų programų rengimo, įteisinimo, akreditacijos, įgyvendinimo ir finansavimo galimybių. Taip pat institucijos norėtų jungtinių studijų programų inicijavimo ir kūrimo metodinių seminarų, mokymų administracijai, dėstytojams, metodinės pagalbos konvertuojant pažymius, įskaitant studijų rezultatus, rengiant baigiamuosius darbus, suteikiant diplomus ir jų priedėlius ir apskritai daugiau gerosios patirties perdavimo. Pasak institucijų, būtų taip pat naudinga susipažinti su tarptautinių švietimo programų (franšizė, sudvejintos programos ir kt.) įvairove, jų privalumais ir trūkumais. Tai padėtų įvertinti savo galimybes ir paieškoti optimaliausio varianto savo aukštajai mokyklai.

Paskutinė apklausos dalis buvo skirta bendro pobūdžio aukštųjų mokyklų **pastebėjimams, komentarams ir pasiūlymams** dėl jungtinių studijų programų. Aukštosios mokyklose išsakė tokius teiginius:

- Trūksta aiškesnio teisinio reglamentavimo programos vykdymo kontekste, taip pat jungtinio laipsnio išdavimo klausimais.
- Siekiant geresnės studijų atitikties darbo rinkos ir visuomenės poreikiams, didinant Lietuvos aukštųjų mokyklų tarptautinį žinomumą ir studijų Lietuvoje populiarumą, tiek naujų studijų programų kūrimui, tiek įgyvendinamų realizavimui, reikėtų ieškoti galimybių gauti finansavimą.
- Kadangi kyla klausimų, ar šiuo metu tikslinga kurti naujas studijų programas, kai viešai kalbama apie jų mažinimą, todėl šiuo metu aktualu būtų rengti jungtines studijų programas su užsienio aukštosiomis mokyklomis taip didinant tarptautiškumą bei institucijos žinomumą užsienyje;
- Jungtinių studijų programų įgyvendinimui keblumų gali kilti tuomet, kai skirtingose šalyse partnerėse skiriasi studijų programų akreditavimo terminai. Dėl šios priežasties norėtųsi vienos jungtinės programos vertinimo komisijos, rengsiančios išvadas visoms šalims partnerėms, kurių pagrindu būtų priimami sprendimai visose valstybėse, kurių aukštosios mokyklos įgyvendina studijų programą.
- Siektina didesnio teisės aktų dėl jungtinių studijų programų akreditavimo ir įgyvendinimo suderinamumo visoje ES.
- Norėtųsi lankstumo reglamentuojant jungtines studijų programas Lietuvoje, bet kartu ir aiškumo, nes šiandien tokio tipo studijas reglamentuoja jungtinių studijų programų tvarka, kurioje aprašomas iš esmės tik vienas modelis – jungtinis laipsnis (*joint degree*), bet nekalbama apie dvigubą ar trigubą laipsnį (*double or triple degree*), trūksta metodinės pagalbos ne tik jungtinėms studijų programoms rengti, bet ir studijų eigai realizuoti. Nepakanka informacijos dėl pasirengimo išoriniam vertinimui ir pan.
- Per silpnas bendrasis tokių programų populiarinimas ir aiškinimas Lietuvoje. Absolventai nesuvokia jungtinės programos sampratos. Neadekvatus realybei studento krepšelio dydis, jis turi būti kur kas didesnis nei vietinėms studijų programoms.
- Verta diskutuoti apie tarptautinio mobilumo formų įvairovę.
- Jungtinių studijų programų bendruosiuose reikalavimuose nepakankamas fizinio mobilumo ir tiesioginio kontakto išaiškinimas.
- Jungtinėms studijų programoms įgyvendinti būtina numatyti žmogiškuosius išteklius papildomai dirbančius su šių studijų programų studentais (ne tik dalykiniais klausimais, bet ir užsiimant jų adaptacija, mentoriavimu).

Apibendrinimas

Paskutiniu metu jungtinės studijų programos susilaukia vis daugiau ir daugiau aukštųjų mokyklų, studentų ir darbdavių dėmesio, nes jos suteikia galimybę skirtingų šalių studentams studijuoti, o dėstytojams dėstyti skirtingoje kultūrinėje ir akademinėje terpėje, perimti skirtingų šalių arba aukštųjų mokyklų gerąją studijų patirtį, skatina tarptautinį tarpinstitucinį bendradarbiavimą, padeda plėsti absolventų įsidarbinimo galimybes. Tačiau jungtinių studijų programų įgyvendinimas, kokybės užtikrinimas ir pripažinimas nėra lengvas uždavinys aukštosioms mokykloms ir kokybės užtikrinimo agentūroms, todėl Europoje bandoma susitarti dėl bendrų, visiems priimtinių išorinio kokybės užtikrinimo nuostatų.

Šiuo metu Lietuvoje įregistruotos ir akredituotos 42 jungtinės studijų programos iš kurių 88 proc. vykdomos su užsienio aukštosiomis mokyklomis ir 12 proc. tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų. Didžioji dalis jungtinių studijų programų vykdomos universitetuose – 79 proc. ir likusi dalis kolegijose – 21 proc. Kalbant apie tai, kaip jungtinės studijų programos pasiskirsčiusios pagal sritis, tai dauguma tokio tipo programų įregistruotos socialinių mokslų srityje (67 proc.), nedidelė dalis – biomedicinos mokslų srityje (14 proc.) ir po kelias studijų programas tokiose srityse kaip fiziniai mokslai (7 proc.), technologijos mokslai (7 proc.) bei po 1 studijų programą humanitarinių mokslų ir menų srityse. Šiuo metu Lietuvos aukštosios mokyklos vykdydamos jungtines studijų programas bendradarbiauja su aukštosiomis mokyklomis iš 20 skirtingų šalių, o partnerius paprastai renkasi iš kaimyninių valstybių.

Jungtinės studijų programos mūsų šalyje pradėtos vertinti ir akredituoti 2008 m. ir nuo tada kiekvienais metais šių programų skaičius augo bei savo viršūnę pasiekė 2014 m., kada buvo akredituota net 20 naujų jungtinių studijų programų. Iš visų šiuo metu vykdomų jungtinių studijų programų iki 2015 m. pabaigos išoriškai įvertintos buvo 6 programos (2 programos akredituotos 6 metams, 3 programos – 3 metams ir 1 programa – neakredituota). Išanalizavus jungtinių studijų programų vertinimo išvadas galima daryti išvadą, kad tokio tipo programos yra reikalingos ir gerai vertinamos tarptautinių ekspertų, tačiau išsakyta ir tam tikros kritikos dėl jungtinių studijų programų įgyvendinimo. Pagrindė ekspertai dėmesį atkreipė į tai, kad vykdant jungtines studijų programas neužtikrinama teisės aktų atitiktis, sudėtinga jas įgyvendinti ir administruoti, nepakankamas studentų judumas, didelis nubyrėjusių studentų skaičius ir kt. priežastys.

Siekiant išsiaiškinti aukštųjų mokyklų požiūrį į jungtinių studijų programų kūrimą bei vykdymą, sunkumus, su kuriais susiduriama ir kitus aktualius aspektus 2016 m. sausio mėn. Centras siuntė klausimyną visoms Lietuvoje studijas vykdančioms aukštosioms mokykloms. Apibendrinus apklausos metu surinktus duomenis darytina išvada, kad dauguma aukštųjų mokyklų, tiek tos kurios šiuo metu vykdo jungtines studijų programas, tiek ir tos, kurios neturi tokio tipo programų, planuoja tą daryti 2016 m. ir ateityje, nes jungtinės studijų programos atveria didesnes galimybes studentams, dėstytojams, administracijai, tiek ir apskritai visai aukštajai mokyklai, kadangi bendrai sutelkiamos žinios, gebėjimai ir kiti ištekliai. Nors aukštosios mokyklos išvardino nemažai jungtinių studijų programų vykdymo privalumų, tačiau dauguma pripažino, kad susidūrė ir su sunkumais rengiant jungtines studijų programas (painus jungtinių studijų programų reglamentavimas, švietimo sistemų ir teisinės bazės skirtumai, sudėtinga suderinti atskirų šalių aukštųjų mokyklų studijų proceso įgyvendinimo tvarką ir kt.). Kadangi jungtinių studijų programų rengimas ir vykdymas nėra paprastas, aukštųjų mokyklų nuomone, verta atkreipti dėmesį į skirtingų šalių teisinį studijų reglamentavimą, nacionalinius teisės aktus, studijų finansavimo taisykles bei galimybes, taip pat į glaudų nuolatinį akademinio ir administracinio personalo bendradarbiavimą.